

DOI: 10.18276/sip.2016.43/3-17

Agnieszka Kozera*

Romana Głowicka-Wołoszyn**

Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu

POZIOM BEZPIECZEŃSTWA FINANSOWEGO A ZACHOWANIA KONSUMPCYJNE GOSPODARSTW DOMOWYCH W POLSCE

Streszczenie

Bezpieczeństwo finansowe dla gospodarstw domowych stanowi podstawę do podejmowania decyzji finansowych, ma wpływ na stopień zaspokojenia potrzeb członków gospodarstwa, a więc na poziom ich życia. Głównym celem artykułu jest analiza zachowań konsumpcyjnych gospodarstw domowych w Polsce w zależności od poziomu ich bezpieczeństwa finansowego w 2013 roku. Postawiony w artykule problem badawczy opracowano na podstawie danych surowych (indywidualnych) pochodzących z badań *Budżety gospodarstw domowych* przeprowadzonych przez GUS w 2013 roku. Badania te wykazały znaczące różnice w strukturze i poziomie konsumpcji pomiędzy gospodarstwami domowymi o różnym poziomie bezpieczeństwa finansowego.

Słowa kluczowe: bezpieczeństwo finansowe, zachowania konsumpcyjne, gospodarstwa domowe

Wstęp

Bezpieczeństwo finansowe określane jest w literaturze w zależności od podmiotu badań. W odniesieniu do sektora gospodarstw domowych poziom bezpieczeństwa finansowego pojedynczego podmiotu określa się jako jego zdolność do

---

* Adres e-mail: akozera@up.poznan.pl.

** Adres e-mail: roma@up.poznan.pl.

zaspokojenia bieżących i przyszłych potrzeb wspólnych oraz indywidualnych jego członków, a także zobowiązań przy zapewnieniu nie pogorszonego poziomu życia. Obejmuje ono między innymi takie komponenty, jak płynność finansowa (wyplacalność), przewidywalność przyszłych przepływów pieniężnych oraz zabezpieczenie przychodów (stabilność zatrudnienia) (Kerlin, 2014, s. 170).

Poziom bezpieczeństwa finansowego gospodarstw domowych można utożsamiać nie tylko z ich obiektywną, ale również subiektywną oceną sposobu gospodarowania budżetem domowym. Sposób zarządzania budżetem domowym wraz z bieżącą oceną sytuacji finansowej gospodarstwa domowego oraz perspektywą jej zmian implikuje bezpośrednio poziom zaspokojenie potrzeb wspólnych i indywidualnych jego członków (Kerlin, 2014, s. 170; Raczkowski, 2014, s. 305–306). Bezpieczeństwo finansowe, zarówno w ocenie obiektywnej, jak i subiektywnej, dla gospodarstw domowych stanowi więc swoisty fundament, na bazie którego mogą one podejmować decyzje konsumpcyjne (Kośny, 2013, s. 32).

Celem głównym artykułu jest analiza zachowań konsumpcyjnych gospodarstw domowych w Polsce w zależności od poziomu ich bezpieczeństwa finansowego w wymiarze subiektywnym w 2013 roku. Ponadto w opracowaniu podjęto próbę identyfikacji cech społeczno-ekonomicznych gospodarstw domowych o różnym poziomie bezpieczeństwa finansowego. Przeprowadzone badania stanowią przyczynek do dalszych badań powiązań zmian w zachowaniach konsumpcyjnych gospodarstw domowych ze zmianami w ocenie ich bezpieczeństwa finansowego, również w wymiarze subiektywnym.

1. Materiały źródłowe i metody badawcze

Postawiony w artykule problem badawczy opracowano na podstawie danych jednostkowych pochodzących z badań *Budżety gospodarstw domowych (BGD)* przeprowadzonych przez GUS w 2013 roku. Dane z 2013 roku pochodziły z badania 37 181 gospodarstw domowych. W badaniach *BGD* GUS wyodrębniła następujące kategorie odpowiedzi dotyczące sposobu gospodarowania budżetem domowym: „możemy pozwolić sobie na pewien luksus”¹, „starcza nam na wiele bez specjalnego oszczędzania”, „starcza nam na co dzień, ale musimy oszczędzać na poważniejsze

¹ Grupa gospodarstw domowych, która określiła swój sposób gospodarowania budżetem domowym jako „możemy pozwolić sobie na pewien luksus”, stanowiła zaledwie 4,6% wszystkich badanych gospodarstw domowych. Ze względu na jej małą liczebność zdecydowano się połączyć tę grupę gospodarstw domowych z grupą, która określała swój budżet domowy jako „starcza nam na wiele bez specjalnego oszczędzania”.

zakupy”, „musimy na co dzień bardzo oszczędnie gospodarować” oraz „nie starcza nam nawet na podstawowe potrzeby”. Na podstawie subiektywnej oceny sposobu gospodarowania budżetem domowym zidentyfikowano kategorie gospodarstw domowych o różnym poziomie bezpieczeństwa finansowego oraz scharakteryzowano ich uwarunkowania społeczno-ekonomiczne. W wyodrębnionych ze względu na poziom bezpieczeństwa finansowego kategoriach gospodarstw domowych analizie poddano wielkość i strukturę wydatków konsumpcyjnych.

Do obróbki danych surowych, to jest scalania dużej liczby danych pochodzących z dwóch baz, oraz do wyznaczenia podstawowych statystyk opisowych z uwzględnieniem wag gospodarstw domowych zgodnie z metodologią GUS wykorzystano program R.

2. Wyniki badań empirycznych

Przeprowadzone badania wykazały, że w 2013 roku tylko co dziesiąte gospodarstwo domowe (11,4%) wyróżniało relatywnie wysokie poczucie bezpieczeństwa finansowego, określając swój budżet domowy jako „starcza nam na wiele bez specjalnego oszczędzania”. Ponad połowa gospodarstw domowych (51,8%) określiła swoją sytuację jako „starcza nam na co dzień, ale musimy oszczędzać na poważniejsze zakupy”. W co trzecim gospodarstwie domowym (32,6%), w których stwierdzono: „musimy bardzo oszczędnie gospodarować”, poziom bezpieczeństwa finansowego „można określić jako relatywnie niski. Natomiast w blisko co dwudziestym gospodarstwie domowym (4,1%), które określiło swoją sytuację finansową jako „nie starcza nam nawet na podstawowe potrzeby”, można mówić o braku bezpieczeństwa finansowego (tabela 1).

Analizując wybrane cechy społeczno-ekonomiczne gospodarstw domowych, takie jak: wykształcenie głowy gospodarstwa domowego, klasę miejscowości zamieszkania i główne źródło dochodu, które determinowało przynależność gospodarstwa domowego do grupy społeczno-ekonomicznej, stwierdzono, że gospodarstwa domowe reprezentowane przez osoby z wykształceniem wyższym (26,5%), zamieszkujące największe miasta – powyżej 500 tys. mieszkańców (20,6%) – oraz pracujące na własny rachunek (26,3%) najczęściej określały swój sposób gospodarowania budżetem domowym jako „starcza nam na wiele bez specjalnego oszczędzania”, co można określić jako wysokie poczucie bezpieczeństwa finansowego (tabela 1). Z kolei w gospodarstwach domowych reprezentowanych przez osoby z co najwyżej gimnazjalnym poziomem wykształcenia (9,0%), utrzymujące się ze świadczeń

rentowych (10,1%) oraz z niezarobkowych źródeł dochodów (13,8%) zdecydowanie najczęściej występował brak bezpieczeństwa finansowego, ponieważ największy odsetek gospodarstw domowych określał swoją sytuację jako „nie starcza nam nawet na podstawowe potrzeby”.

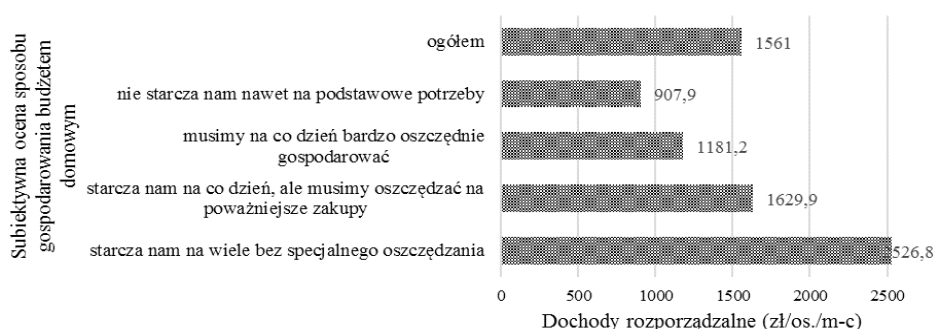
Tabela 1. Odsetek gospodarstw domowych według ich subiektywnej oceny własnej sytuacji finansowej oraz cech społeczno-ekonomicznych [%]

Gospodarstwa domowe		Subiektywna ocena sposobu gospodarowania środkami pieniężnymi				Ogółem
		starcza nam na wiele bez specjalnego oszczędzania	starcza nam na co dzień, ale musimy oszczędzać na poważniejsze zakupy	musimy na co dzień bardzo oszczędnie gospodarować	nie starcza nam nawet na podstawowe potrzeby	
Ogółem		11,4	51,8	32,6	4,1	100
Poziom wykształcenia osoby odmiestnienia	co najwyżej gimnazjalne	3,1	38,2	49,7	9,0	100
	zasadnicze zawodowe	5,6	50,0	39,3	5,1	100
	średnie	10,0	55,5	31,2	3,3	100
	wyższe	26,5	57,7	14,9	0,9	100
Klasa miejscowości zamieszkania [tys. mieszk.]	≥ 500	20,8	50,6	24,9	3,6	100
	200–499	13,7	50,4	31,0	4,9	100
	100–199	12,5	51,3	31,5	4,7	100
	20–99	10,9	51,9	32,6	4,6	100
	< 20	10,4	51,6	33,7	4,4	100
	wieś	8,1	52,9	35,6	3,4	100
Grupa społeczno-ekonomiczna	pracowników na stanowiskach robotniczych	6,0	52,6	37,9	3,5	100
	pracowników na stanowiskach nierobotniczych	19,6	59,6	19,6	1,1	100
	rolników	10,2	60,8	28,0	1,1	100
	pracujących na własny rachunek	26,3	57,9	14,7	1,0	100
	emerytów	8,6	51,2	37,2	3,1	100
	rencistów	4,2	34,5	51,2	10,1	100
	utrzymujących się z niezarobkowych źródeł	10,2	35,2	40,8	13,8	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych indywidualnych pochodzących z badań *Budżety gospodarstw...*

Sytuacja dochodowa, jak również zachowania konsumpcyjne w grupach gospodarstw domowych wyodrębnionych ze względu na subiektywną ocenę ich sytuacji finansowej w 2013 roku była zróżnicowana. Przeciętne gospodarstwo domowe w Polsce w przeliczeniu na jednostkę ekwiwalentną² uzyskiwało poziom dochodów wynoszący 1561 zł/os./m-c (rysunek 1).

Rysunek 1. Poziom dochodów rozporządzanych w klasach gospodarstw domowych według ich subiektywnej oceny własnej sytuacji finansowej [zł/os./m-c]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych indywidualnych pochodzących z badań *Budżety gospodarstw...*

Najwyższy poziom dochodów (2526,8 zł/os./m-c) osiągały gospodarstwa domowe o relatywnie wysokim poziomie bezpieczeństwa finansowego („starcza nam na wiele bez specjalnego oszczędzania”). Były to dochody o ponad 60% wyższe w stosunku do przeciętnej dla ogółu gospodarstw domowych. Gospodarstwa domowe, według oceny których „starcza nam co dzień, ale musimy oszczędzać na poważniejsze zakupy”, osiągały niższy poziom dochodów (1629,9 zł/os./m-c), ale były one jednak wyższe w stosunku do przeciętnej dla ogółu gospodarstw domowych. Gospodarstwa domowe bez poczucia bezpieczeństwa finansowego, które oceniały swoją sytuację jako „nie starcza nam nawet na podstawowe potrzeby”, osiągały natomiast poziom dochodów wynoszący niespełna 908 zł/os./m-c. Oznacza to, że gospodarstwa te żyły poniżej koszyka minimum socjalnego (wynoszącego 1061,3 zł/os./m-c w 2013 roku), a tym samym były zagrożone ubóstwem i wykluczeniem społecznym (*Wysokość minimum...*, 2013). Analizując przeciętny poziom dochodów w klasach gospodarstw

² Dla wyeliminowania wpływu, jaki na koszty utrzymania gospodarstw domowych wywiera ich skład społeczno-demograficzny, w przeprowadzonych badaniach zastosowano zmodyfikowaną skalę ekwiwalentności OECD (*Metodologia badania...*, 2011).

domowych wyodrębnionych na podstawie ich subiektywnej oceny własnej sytuacji finansowej, można zauważyć, że im bardziej w ocenie głowy gospodarstwa domowego budżet domowy wystarcza na zaspokojenie potrzeb rodziny, tym wyższy jest przeciętny dochód na osobę w tej rodzinie. Świadczy to o powiązaniu subiektywnej oceny gospodarowania budżetem domowym z obiektywną oceną sytuacji finansowej gospodarstwa domowego mierzoną poziomem przeciętnego dochodu na osobę.

Poziom bezpieczeństwa finansowego w ujęciu subiektywnym poprzez powiązanie z obiektywną sytuacją dochodową wpływa na zachowania konsumpcyjne gospodarstw domowych. Na podstawie analizy struktury wydatków w grupach gospodarstw domowych wyodrębnionych ze względu na poziom ich bezpieczeństwa finansowego stwierdzono, że są one najbardziej zróżnicowane pod względem wydatków na żywność i napoje bezalkoholowe, użytkowanie mieszkania i nośniki energii, transport, rekreację i kulturę, odzież i obuwie, natomiast najmniej ze względu na wydatki na zdrowie, edukację i łączność.

Z uwagi na fakt, że żywność zajmuje czołowe miejsce wśród ogółu potrzeb człowieka (warunkuje bowiem jego biologiczną egzystencję), w budżecie domowym każdego gospodarstwa domowego wydatki na ten cel stanowią ciągle dominującą pozycję. W 2013 roku gospodarstwa domowe na żywność i napoje bezalkoholowe przeznaczały przeciętnie 404,2 zł/os./m-c, czyli 1/4 budżetu domowego. Zdecydowaną największą jego część na ten cel, bowiem ponad 30%, przeznaczały gospodarstwa domowe o niskim poziomie bezpieczeństwa finansowego („musimy na co dzień bardzo oszczędnie gospodarować”) oraz te, w przypadku których można mówić o jego braku („nie starcza nam nawet na podstawowe potrzeby”). Najwyższy poziom wydatków na żywność i napoje bezalkoholowe odnotowano natomiast w gospodarstwach domowych o relatywnie najwyższym poczuciu bezpieczeństwa finansowego. Gospodarstwa te na ten cel przeznaczyły przeciętnie 484,3 zł/os./m-c, co stanowiło tylko 1/5 ich wydatków ogółem (19,2%).

Znaczącą pozycję w wydatkach gospodarstw domowych stanowią wydatki na użytkowanie mieszkania i nośniki energii. W 2013 roku w przeciętnym gospodarstwie domowym kształtowały się one na poziomie 337,2 zł/os./m-c, stanowiąc 21,6% wydatków ogółem. Największą część budżetu na ten cel przeznaczały gospodarstwa domowe, którym „nie starcza nawet na podstawowe potrzeby” (28,8%), najmniej natomiast gospodarstwa domowe, którym „starcza na wiele bez specjalnego oszczędzania” (17,7%) (rysunek 2). Wydatki na użytkowanie mieszkania i nośniki energii oraz żywność należą do kategorii tak zwanych wydatków niezbędnych. Zaspokajają one potrzeby podstawowe (najpilniejsze) każdego gospodarstwa domowego, które

nie mogą zostać odłożone w czasie, a ich wyższy udział w budżecie domowym utrudnia zaspokojenie innych potrzeb i wpływa na obniżenie poziomu życia członków gospodarstwa domowego. Pozostałe wydatki to tak zwane wydatki swobodnego wyboru (fundusz swobodnej decyzji)³.

W 2013 roku w budżecie przeciętnego gospodarstwa domowego udział wydatków niezbędnych stanowił blisko połowę (47,5%). Zdecydowanie najwyższy udział tego typu wydatków w wydatkach ogółem, wynoszący blisko 65%, zaobserwowano w gospodarstwach domowych bez poczucia bezpieczeństwa finansowego („nie starcza nam nawet na podstawowe potrzeby”) (rysunek 2). Oznacza to, że na realizację pozostałych potrzeb członków gospodarstwa domowego przeznaczają one 1/3 wydatków ogółem, czyli zaledwie 354,2 zł/os./m-c. Również znaczną część domowego budżetu (55,4%) na realizację najpilniejszych potrzeb przeznaczają gospodarstwa domowe oceniające swoją sytuację jako „musimy na co dzień bardzo oszczędnie gospodarować”. Z uwagi jednak na wyższy poziom dochodów na realizację pozostałych potrzeb przeznaczają one ponad 520 zł/os./m-c. Najniższy udział wydatków niezbędnych w wydatkach ogółem zaobserwowano wśród gospodarstw domowych, w których „starcza na wiele bez specjalnego oszczędzania”. Gospodarstwa te na omawiany cel przeznaczają 1/3 swojego domowego budżetu, a tym samym na zaspokojenie pozostałych potrzeb członków rodziny wydawały blisko 1 600 zł/os./m-c, czyli ponad 4,5-krotnie więcej w stosunku do gospodarstw domowych najgorzej oceniających swój budżet domowy.

Do potrzeb wyższego rzędu należą między innymi potrzeby w zakresie rekreacji i kultury. W 2013 roku przeciętne gospodarstwo domowe przeznaczało na ten cel 106,2 zł/os./m-c, czyli 6,8% wydatków ogółem. Zdecydowanie najmniej na rekreację i kulturę wydawały gospodarstwa domowe, które oceniły swoją sytuację jako „nie starcza nam nawet na podstawowe potrzeby” – zaledwie 38,1 zł/os./m-c, czyli 4,2% domowego budżetu. Gospodarstwa domowe, które „muszą na co dzień bardzo oszczędnie gospodarować”, wyróżniał relatywnie wyższy poziom wydatków na ten cel – 61,8 zł/os./m-c, co stanowiło 5,2% wydatków ogółem. Zdecydowanie najwięcej, bowiem blisko 1/10 swojego budżetu domowego (9,7%), na zaspokojenie potrzeb rekreacyjno-kulturalnych przeznaczają gospodarstwa domowe, którym „starcza na wszystko bez specjalnego oszczędzania”. Na rekreację i kulturę gospodarstwa te wydawały 245 zł/os./m-c, czyli ponad dwukrotnie więcej niż przeciętne gospodarstwo

³ Należy jednak mieć na uwadze to, że granica między wydatkami podstawowymi a swobodnego wyboru jest płynna i częstokroć dyskusyjna, w szczególności dotycząca wydatków na zdrowie czy transport.

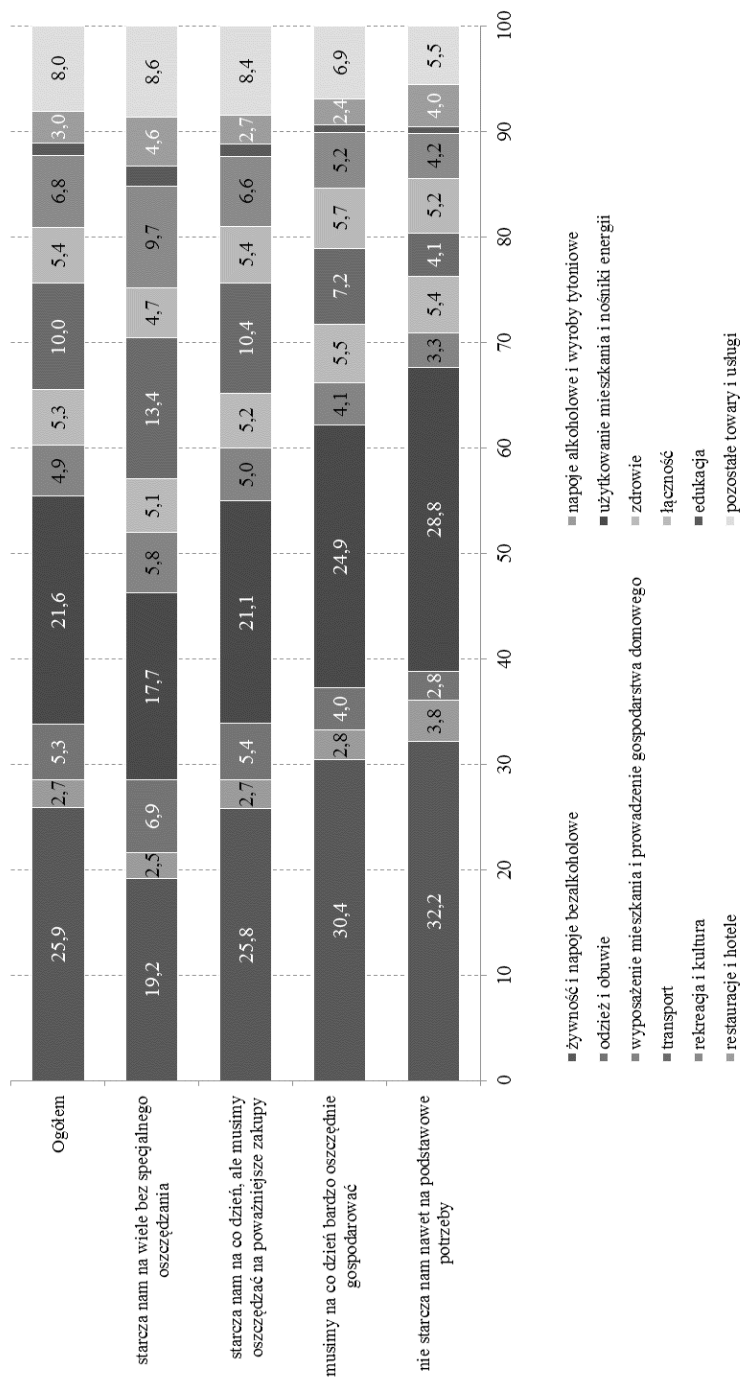
domowe oraz blisko czterokrotnie więcej niż gospodarstwa domowe, które „muszą na ca dzień bardzo oszczędnie gospodarować”, co przedstawiono na rysunku 2. Jak można zauważyć, wśród wyodrębnionych grup gospodarstw domowych występuje silne zróżnicowanie pod kątem wydatków na transport. Zróżnicowanie to wynika z tego, że wydatki na transport w dużym stopniu uzależnione są od sytuacji materialnej gospodarstw domowych, ich wyposażenia w środki transportu, miejsca zamieszkania oraz liczby osób w rodzinie. W 2013 roku przeciętne gospodarstwo domowe na ten cel przeznaczało 1/10 domowego budżetu. Wydatki na transport stanowią więc drugą największą grupę wydatków nieżywnościowych obciążających budżety gospodarstw domowych w Polsce. Poniżej przeciętnej, czyli odpowiednio: 4,1 i 7,2% swojego budżetu, na transport przeznaczały gospodarstwa domowe, którym „nie starcza nawet na podstawowe potrzeby” oraz które „muszą na ca dzień bardzo oszczędnie gospodarować”. Relatywnie niski poziom i udział tej grupy wydatków w budżetach domowych omawianych grup gospodarstw domowych wynikał niewątpliwie ze słabszej ich kondycji finansowej (rysunek 1). Niejednokrotnie brak mobilności oznacza niezaradność wobec bezrobocia, rezygnację z turystyki, osłabienie więzi rodzinnych i międzyludzkich. Z kolei gospodarstwa domowe, którym „starcza nam na wszystko bez specjalnego oszczędzania”, przeznaczały na ten cel najwięcej, czyli aż 13,4% wydatków ogółem.

Przeprowadzone badania wykazały występujące małe zróżnicowanie w analizowanych grupach gospodarstw domowych ze względu na udział wydatków na łączność w wydatkach ogółem. W 2013 roku przeciętne gospodarstwo domowe na ten cel wydawało 5,4% swojego budżetu domowego, czyli 84,3 zł/os./m-c. W strukturze wydatków ogółem na ten cel najwięcej przeznaczały gospodarstwa domowe o niskim poczuciu bezpieczeństwa finansowego – 5,7%, najmniej natomiast gospodarstwa domowe o relatywnie najwyższym jego poziomie – 4,7% (rysunek 2). Wysoki stopień nasycenia gospodarstw domowych w telefon komórkowy oraz malejące koszty usług telekomunikacyjnych sprawiły, że posiadanie i korzystanie z telefonu komórkowego stało się standardem funkcjonowania każdego gospodarstwa domowego, nawet tego o niskim poziomie bezpieczeństwa finansowego.

W hierarchii ważności i potrzeb człowieka wysoką pozycję zajmuje zdrowie, bowiem jest warunkiem jego prawidłowego i efektywnego funkcjonowania. W rezultacie niezależnie od sytuacji finansowej wydatki na ten cel stanowią znaczną pozycję w budżecie domowym (przeciętnie 5,3% budżetu domowego w 2013 roku, czyli 82,7 zł/os./m-c) (rysunek 2). Przeprowadzone badania wykazały występujący brak zróżnicowania w udziale wydatków na zdrowie w budżetach domowych analizowanych grup gospodarstw domowych.

Rysunek 2. Struktura wydatków konsumpcyjnych gospodarstw domowych według ich subiektywnej oceny własnej sytuacji finansowej [%]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych indywidualnych pochodzących z badań *Budżety gospodarstw...*

Podsumowanie

Przeprowadzone badania pozwoliły stwierdzić, że w 2013 roku brak poczucia bezpieczeństwa finansowego dotyczył blisko co dwudziestego gospodarstwa domowego, w których budżet domowy nie wystarczał nawet na najpilniejsze potrzeby, a co trzecie gospodarstwo domowe wyróżniało niskie poczucie bezpieczeństwa finansowego. Tylko w co dwudziestym gospodarstwie domowym, które swoją sytuację budżetową określało jako „wystarczającą na wiele bez specjalnego oszczędzania”, można mówić o wysokim poczuciu bezpieczeństwa finansowego. Stwierdzono, że wśród gospodarstw domowych prowadzonych przez osoby z wykształceniem wyższym, zamieszkujących duże miasta (powyżej 500 tys. mieszkańców) i w których główne źródło dochodu stanowiła praca na własny rachunek najczęściej występowało wysokie poczucie bezpieczeństwa finansowego.

Pomiędzy grupami gospodarstw domowych wyodrębnionych na podstawie subiektywnej oceny poziomu bezpieczeństwa finansowego występują duże różnice w strukturze wydatków. Największe zróżnicowanie pomiędzy grupami gospodarstw domowych występowało pod względem wydatków na żywność i napoje bezalkoholowe, użytkowanie mieszkania i nośniki energii oraz transport. Udział dwóch pierwszych kategorii wydatków malał wraz ze wzrostem poczucia bezpieczeństwa finansowego, a w ostatniej, czyli wydatków na transport – wzrastał. To powiązanie między subiektywną oceną bezpieczeństwa finansowego gospodarstw domowych a strukturą wydatków może być konsekwencją powiązania oceny subiektywnej, która dotyczyła sposobu gospodarowania budżetem domowym, z poziomem dochodów w gospodarstwie domowym. Na ścisły związek pomiędzy strukturą wydatków gospodarstw domowych a poziomem ich dochodów wskazują między innymi badania Wołoszyna i Głowickiej-Wołoszyn (2015, s. 271–281). Dalsze badania w zakresie powiązań między zachowaniami konsumpcyjnymi gospodarstw domowych a poziomem ich bezpieczeństwa finansowego będą obejmowały wielowymiarowe ujęcie bezpieczeństwa finansowego oraz oddziaływanie jego zmian na zachowania konsumpcyjne gospodarstw domowych.

Literatura

- Budżety gospodarstw domowych w 2013 roku*. Warszawa: GUS (baza danych).
- Kerlin, J. (2014). *Zabezpieczenie oszczędności gospodarstw domowych w polskim systemie finansowym*. W: J. Ostaszewski, E. Kosycarz (red.), *Rozwój nauki o finansach. Stan obecny i pożądane kierunki jej ewolucji* (s. 169–193). Warszawa: Oficyna Wydawnicza SGH.
- Kośny, M. (2013). *Determinanty bezpieczeństwa ekonomicznego rodzin*. Wrocław: Wyd. UE we Wrocławiu.
- Kozera, A., Stanisławska, J., Wysocki, F. (2013). Klasyfikacja gospodarstw domowych ze względu na stopień zaspokojenia ich potrzeb mierzony kategorią minimum socjalnego. *Marketing i Rynek, 11*, 31–39.
- Metodologia badania budżetów gospodarstw domowych* (2011). Warszawa: GUS.
- Raczkowski, K. (2014). *Bezpieczeństwo finansowe*. W: J. Płaczek (red.), *Ekonomika bezpieczeństwa państwa w zarysie* (s. 305–306). Warszawa: Difin.
- Wołoszyn, A., Głowicka-Wołoszyn, R. (2015). Identification of Affluent Households in Poland by the Structure of Consumption Expenditures, *Economic and Environmental Studies, 15, 3* (35/2015), 271–281.
- Wysokość minimum socjalnego*. Instytut Pracy i Spraw Socjalnych. Pobrane z: www.ipiss.com.pl (3.12.2015).

LEVEL OF FINANCIAL SECURITY AND CONSUMPTION BEHAVIOR OF POLISH HOUSEHOLDS

Abstract

Household financial security is an important factor in financial decision making processes that affect the level of personal need satisfaction and thereby the standard of living. The main objective of the paper is the analysis of the relationship between the level of financial security and consumption behavior of Polish households in 2013. The research drew on microdata from Household Budget Survey conducted by Central Statistical Office in 2013. The results showed existence of significant differences in the structure and level of consumption between households of different financial security levels.

Translated by Andrzej Wołoszyn

Keywords: financial security, consumption behavior, households

JEL Codes: D12, D14

